

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ (6-12-2020)

A1. α)

ἐν τούτῳ: αναφέρεται στον όρο «σανίδιον»

παρ' αὐτῶν: αναφέρεται στον όρο «φυλάρχους»

ἐκ τούτων: αναφέρεται στον όρο «σανίδιον»

ἐν ἐκείνοις: αναφέρεται στον όρο «γράμματα»

β)

1) **ΛΑΘΟΣ** («καὶ οὐτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων <ἐπεδημοῦμεν>»)

2) **ΛΑΘΟΣ** («ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις»)

3) **ΣΩΣΤΟ** («οὐτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκους»)

B1. Ο Μαντίθεος αρχικά αναφέρεται στο «σανίδιον», μικρή σανίδα που λεγόταν και λεύκωμα, γιατί ήταν αλειμμένη με γύψο. Πάνω σ' αυτήν έγραφαν τα ονόματα των ιππέων και την εξέθεταν σε κοινή θέα. Η αναγραφή του ονόματος του Μαντιθέου στο σανίδιο αποτελούσε για τους κατηγορούς του τη μοναδική απόδειξη ότι υπηρέτησε ως ιππέας επί των Τριάκοντα και ότι ως ολιγαρχικός ήταν εχθρός του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ο Μαντίθεος προσπαθώντας να ανασκευάσει την κατηγορία αναφέρεται στην αναξιοπιστία του σανιδίου («ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἰππεύσαντας σκοπεῖν εὐηθὲς ἐστίν»). Αρχικά το σανίδιο μπορούσε εύκολα να παραποιηθεί και να γίνει προσθαφαίρεση ονομάτων, γιατί βρισκόταν σε δημόσιο χώρο («ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῶ βουλομένῳ»). Αυτό πιστοποιείται και από το γεγονός ότι περιλαμβάνονται σε αυτό ονόματα πολλῶν που υπήρξαν πράγματι ιππεῖς, ενώ αντιθέτως υπάρχουν σε αυτό ονόματα ανθρώπων που τότε απουσίαζαν από την Αθήνα («ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν».)

Από την άλλη για τον Μαντίθεο πιο αξιόπιστα είναι τα «γράμματα», δηλαδή οι επίσημοι κατάλογοι όπου οι φύλαρχοι κατέγραφαν τα ονόματα των ιππέων που είχαν λάβει τα επιδόματα, τις «καταστάσεις», ένα χρηματικό βοήθημα που έπαιρναν από το δημόσιο οι δοκιμαζόμενοι από τη Βουλή ιππεῖς για τα έξοδα της θητείας τους στο ιππικό και το οποίο επέστρεφαν μέσω των φυλάρχων, αν στη θέση τους εκλέγονταν άλλοι. («ἐκεῖνος δ' ἐστίν ἔλεγχος μέγιστος' ... ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξητε παρ' αὐτῶν»). Τα γράμματα ήταν αξιόπιστα, καθώς συντάσσονταν από τους φυλάρχους, οι οποίοι τιμωρούνταν, αν ο κατάλογος δεν ήταν ακριβής. Ο κίνδυνος να παραλειφθούν από τους καταλόγους κάποια ονόματα ιππέων και να πληρώσουν οι φύλαρχοι τα οφειλόμενα από εκείνους χρήματα έκανε προσεκτική και υπεύθυνη τη σύνταξή τους. Η

παράδοση των καταλόγων αυτών ως επισήμων εγγράφων στη Βουλή απέκλειε οποιαδήποτε αλλοίωσή τους. Επίσης, συντάχθηκαν μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας και όχι από τους τριάκοντα και δεν ήταν εύκολο να αλλοιωθούν, αφού φυλάσσονταν ως δημόσια έγγραφα.

Ο Μαντίθεος, λοιπόν, με τη χρήση άτεχνων πίστευων (σανιδιον-γράμματα-καταστάσεις) δημιουργεί ένα ενθύμημα και ακολουθεί μια συλλογιστική πορεία, προσπαθώντας να μειώσει την αποδεικτική αξία του σανιδίου και να αναδείξει τα γράμματα (όπου ο ίδιος δεν αναγραφόταν) ως πιο αξιόπιστες αποδείξεις της συμμετοχής κάποιου στο σώμα των ιππέων.

B2. Με τη φράση «τῶν τειχῶν καθαιρουμένων» ο Μαντίθεος αναφέρεται στην καθαίρεση των μακρῶν τειχῶν που συνέδεαν την Αθήνα με τον Πειραιά που έγινε με διαταγή του Λυσάνδρου το 404 π.Χ.

Με τη φράση «μεθισταμένης τῆς πολιτείας» ο ρήτορας κάνει λόγο για τη μεταβολή του δημοκρατικού πολιτεύματος σε ολιγαρχικό με την εγκαθίδρυση των Τριάκοντα που έγινε τον Αύγουστο ή Σεπτέμβριο του 404 π.Χ.

Με τη φράση «πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν» ο Μαντίθεος αναφέρεται στους χίλιους δημοκρατικούς με ηγέτη τον Θρασύβουλο που εξόρμησαν από τη Φυλή, οχυρό φρούριο ΝΔ. της Πάρνηθας, ίσως τον Μάιο του 403 π.Χ. και εγκαταστάθηκαν στη Μουνιχία, οχυρό του Πειραιά, όπου αντιμετώπισαν με επιτυχία τις επιθέσεις των Τριάκοντα και τον σπαρτιατικό αποκλεισμό. Η κατάλυση του τυραννικού καθεστώτος στην Αθήνα έγινε τον Σεπτέμβριο του 403 π.Χ.

Με τη φράση «εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους» ο Μαντίθεος κάνει λόγο για την περίοδο άφιξης του στην Αθήνα, μια εξαιρετικά δύσκολη περίοδο για τους Τριάκοντα λόγω της λαϊκής οργής για τα εγκλήματά τους, των εσωτερικών τους διενέξεων και της αντίδρασης των εκ Πειραιώς, δηλ. των δημοκρατικών υπό τον Θρασύβουλο.

Με τις παραπάνω φράσεις ο Μαντίθεος θέλει να ανατρέψει την κατηγορία που αφορούσε την παραμονή του στην Αθήνα κατά την περίοδο που τον κατηγορούν, οπότε προσπαθεί να οριοθετήσει τον χρόνο άφιξης του, και να δικαιολογήσει ότι δεν ήταν πολύ φυσικό να συμμετάσχει στο καθεστώς των Τριάκοντα, αφού, όταν έφτασε στην Αθήνα, οι τύραννοι αντιμετώπιζαν τα πολύ σοβαρά προβλήματα που προαναφέρθηκαν.

B3. 1 ΛΑΘΟΣ, 2 ΛΑΘΟΣ, 3 ΣΩΣΤΟ, 4 ΛΑΘΟΣ, 5 ΣΩΣΤΟ

B4. α5, β7, γ4, δ3, ε1

B5. Ο Μαντίθεος στην παράγραφο 5 προσπαθεί να διαχωρίσει τον εαυτό του από τους Τριάκοντα, αναδεικνύοντας στοιχεία της ανήθικης πολιτικής τους δράσης και συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, διατείνεται ότι οι τύραννοι παρείχαν δικαιώματα άσκησης εξουσίας σε όσους βρίσκονταν στην πόλη και σε όσους χωρίς κανέναν ηθικό φραγμό μπορούσαν να διαπράττουν αδικήματα εναντίον πολιτών («ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἔξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι»), ενώ ταυτόχρονα δε δίσταζαν να στερούν τα πολιτικά δικαιώματα και από τους συνεργάτες τους στην κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος («ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον»).

Παρόμοια και στο παράλληλο κείμενο ο Λυσίας περιγράφει την αναίσχυρη συμπεριφορά των τυράννων με ακόμη πιο μελανά χρώματα. Κάνει λόγο για βίαιες και αναίτιες συλλήψεις και θανατώσεις πολιτών («ἄλλους ἔσερναν ... καὶ τοὺς σκότωναν ἄλλους ἀρπαζαν βίαια...»), για εξώθησή τους στην αυτοκτονία («τοὺς ἀνάγκαζαν νὰ αυτοκτονήσουν») και για απαγόρευση του ενταφιασμού τους, παραβιάζοντας έναν σημαντικότερο ιερό νόμο («δεν ἔδιναν καν ἄδεια νὰ θαφτοῦν με τὰ καθιερωμένα ἔθιμα»). Τέλος, αναφέρεται στην αυτοεξορία δημοκρατικών πολιτών που ὕστερα ἀπὸ πολλές περιπέτειες, κακουχίες και περιπλανήσεις κατάφεραν νὰ επιστρέψουν στὸν Πειραιά («καὶ ὅσοι ξεφύγατε τὸν θάνατο ... ἦρθατε τέλος στὸν Πειραιά»).

Συνεπώς, και ἀπὸ τὰ δύο κείμενα συνάγεται ὅτι τὰ εγκλήματα και οἱ αυθαιρεσίες τῶν Τριάκοντα στιγμάτισαν τὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας και ἀποτελέσαν μὴ μὴ μαύρη σελίδα τῆς ἱστορίας τῆς.

G1. Αυτά, λοιπόν, θα προσπαθήσουμε νὰ σας ἐξηγήσουμε με ολόκληρο τὸν λόγο, ἀλλὰ πρῶτα ἀς συζητήσουμε γιὰ τὴν εἰρήνη και ἀς σκεφθούμε τι θὰ θέλαμε νὰ γίνῃ στὴν παρούσα περίσταση σε ἐμᾶς. Ἀν αὐτὰ τὰ διευθετήσουμε σωστὰ και με σύνεση, στρέφοντας τὴν προσοχή μας σε αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, θὰ σκεφτοῦμε καλύτερα και γιὰ τὰ ὑπόλοιπα.

G2. Στὸ δοθέν κείμενο ὁ ῥήτορας ἀναφέρεται καταρχὰς στα οφέλη τῆς εἰρήνης, ὅπως ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλης («ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν»), ἡ ἐξασφάλιση μίας ζωῆς πιο ἀνετής («εὐπορώτεροι γιγνοῖμεθα»), ἡ ὁμόνοια («ὁμονοοῖμεν») και τέλος ἡ ἐκτίμηση τῶν ἄλλων Ἑλλήνων («παρὰ τοῖς Ἑλλησιν εὐδοκιμοῖμεν»). Ὅλα αὐτὰ θὰ ἐξασφαλίσουν πὼς ἡ πόλη θὰ εἶναι ὀλοκληρωτικά και ἀπὸ κάθε ἀποψη εὐτυχισμένη («τελέως τὴν πόλιν εὐδαιμονήσειν»).

Ὁ πόλεμος ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἔχει στέρησει ἀπὸ τὴν πόλη ὅλα τὰ ἀγαθὰ που προαναφέρθηκαν («ἀπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκεν»)· και πιο φτωχοὺς ἔκανε τοὺς πολῖτες («πενεστέρους πεποίηκε») και πολλοὺς κινδύνους τοὺς ἀνάγκασε νὰ ὑποστοῦν («πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασε») και στοὺς Ἑλληνας τοὺς ἔχει διαβάλλει («πρὸς τοὺς Ἑλληνας

διαβέβληκε») και τους έχει υποβάλει σε κάθε είδους ταλαιπωρία («πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκεν»).

Γ3. α) τοῦτο μὲν οὖν διὰ τῶν λόγων πειράσομαι διδάσκειν σέ.

β) γενοῦ, διελέχθην, ἠναγκασμένοι εἰσίν, διεβάλλεσθε, εἰρήνη, κίνδυνο

Γ4. α) τί ἂν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι βουλευθεῖμεν ἡμῖν: δευτερεύουσα ονομαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση, που εξαρτάται από το ρήμα σκέψης σκεψώμεθα και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα σκεψώμεθα. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία τί, γι' αυτό και είναι μερικής άγνοιας. Εκφέρεται με δυνητική ευκτική (ἂν βουλευθεῖμεν), γιατί δηλώνει κάτι δυνατό να πραγματοποιηθεί σε παρόν και μέλλον.

β) ταῦτα (αιτιατική): ἔμμεσο σύστοιχο αντικείμενο στο απαρέμφατο διδάσκειν

παντός (γενική): κατηγορηματικός προσδιορισμός στο λόγου

διὰ τοῦ λόγου (γενική): εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του μέσου στο απαρέμφατο διδάσκειν

ὑμᾶς (αιτιατική): ἄμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου διδάσκειν

γ) ὑπαρξάντων: μετοχή με υποκείμενο το τούτων (γενική απόλυτη)

εὐδαιμονήσιν: ἀναρθρο ειδικό απαρέμφατο με υποκείμενο τὴν πόλιν (ετεροπροσωπία). Λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος ἡγοῦμαι.